

Skaičiaus formatai. Sveikieji skaičiai (1)

Dažniausiai programavime naudojami skaičiai – sveikieji ir realieji. Sveikieji skaičiai dažniausiai saugomi *short*, *int* arba *long* duomenų tipuose (žinant, kad skaičius niekada nebus neigiamas ir norint praplėst reikšmių diapazoną, galima naudoti *unsigned*

```
short fantastiskasShortas;
```

```
int klasiskasIntegeris;
```

```
long ispudingasLongas;
```

```
uint bezenklisPasakiskasIntas;
```

Tipas	Baitų kiekis	Galimos dešimtainės reikšmės
Short	2	Nuo -32768 iki 32767
Int	4	Nuo -2147483648 iki 2147483647
Long	8	Nuo -9223372036854775808 iki 9223372036854775807

Pastaba: baitų kiekis gali skirtis nuo programavimo kalbos ir esamos architektūros.

Skaičiaus formatai. Sveikieji skaičiai (2)

Kaip saugoti neigiamus skaičius?

Skaičiaus be ženklo ir skaičiaus su ženklu formatais. Du skirtingi skaičiai (neigiamas ir teigiamas) gali atrodyti identiškai (pasivertus juos į bitus), tačiau **nuo to, kaip interpretuosime, priklausो, koks tai skaičius.**

$1001\ 1100_2 = 156_{10}$ (jei tai skaičius be ženklo)

$1001\ 1100_2 = -100_{10}$ (jei tai skaičius su ženklu)

Skaičiaus formatai. Realieji skaičiai

- Kaip saugoti realiuosius skaičius?

Mums patogiu trupmeninę dalį atskirti užrašius kablelį.

Užrašę 13,37, mes suprantam, kad tai skaičius $13\frac{37}{100}$.

Kompiuteriui „užrašyti“ kablelį nėra taip paprasta (įsivaizduojam skaičiaus bitinę išraišką). Ką daryt?

Išsaugoti realiesiems skaičiams buvo sugalvoti *floating point* (*slankaus kablelio*) formatai. Mūsų architektūroje, 8087 koprocesorius palaiko IEEE-754 standartą.

```
float karaliskasFloatas;
```

```
double patsGeriausiasDablas;
```

Floating point formatai (1)

Single-precision floating-point format / Trumpas realus formatas (4 baitai)

Double-precision floating-point format / Ilgas realus formatas (8 baitai)

Vidinis realus formatas (10 baitų)

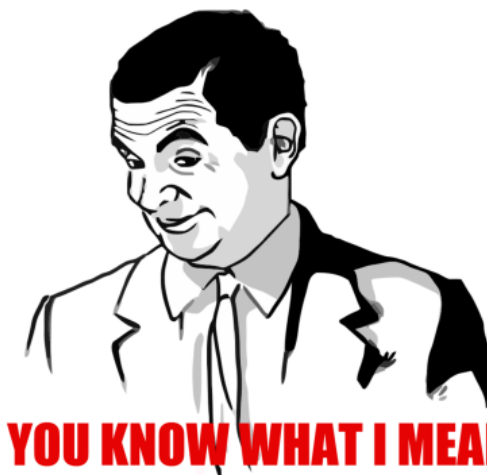
* i bitas parodo, koks skaičius eina prieš mantisę

Kaip atsiminti eiliškumą pagal dydį:
Iš pradžių būna trumpas, po to ilgas,
o po to jau ir vidinis...

	Ženklo bitas	Charakteristika	i bitas	Mantisė
Trumpas realus	1 bitas	8b (eilė + 127 ₁₀)	NĖRA	23 bitai
Ilgas realus		11b (eilė + 1023 ₁₀)		52 bitai
Vidinis realus		15b (eilė + 16383 ₁₀)	1 bitas	63 bitai

Normalizuota forma: $(-1)^S * 2^{\text{eilė}} * 1, \text{mantisė (i bitas = 1)}$

Nenormalizuota forma: $(-1)^S * 2^{\text{eilė}} * i, \text{mantisė}$

Floating point formatai (2)

- S (Sign) bitas – parodo, koks yra skaičiaus ženklas.
Skaičius neigiamas $\rightarrow$ Sign TRUE $\rightarrow$ S=1
Skaičius teigiamas $\rightarrow$ Sign FALSE $\rightarrow$ S=0
- Charakteristikos skaičiavimas:
  - Kablelį turime „nustumti“ taip, kad jis būtų po vyriausio vieneto
  - Eilė: per kiek pozicijų „stumsime“ kablelį. Jei stumsime į kairę pusę – eilė teigiama, jeigu į dešinę pusę – eilė neigiama.

Pvz.: Verčiam 75,45 į floating point formatą. Pradedam dirbti su sveikąją dalimi: pasivertę 75 į dvejetainį pavidalą, gaunam 1001001, trupmeninė_dalis. Pastūmus kablelį: 1,001001trupmeninė_dalis. Stūmėm į kairę per 6 pozicijas $\rightarrow$ eilė = +6.

Floating point formatai (3)

- Nebūtina atsiminti 127 (7Fh), 1023 (3FFh) ir 16383 (3FFFh). Užtenka atsiminti, kiek bitų užima charakteristika (8, 11 arba 15) ir surašyt į vyriausią poziciją nulį, o visas kitas – vienetus.

Pvz.: Verčiame skaičių į ilgą realų formatą. Vadinasi, charakteristiką užims 11 bitų. Reiškia, charakteristika, dar nepridėjus eilės, bus tokia: 011 1111 1111

- Nebūtina atsiminti, kiek bitų užima mantisė. Užtenka žinoti, kiek bitų išvis užima formatas ir kiek bitų užima ženkle, charakteristikos ir i bitas (jei jis yra). Visi likę bitai bus skirti mantisei.
Pvz.: verčiam skaičių į vidinį realų formatą. Vadinasi, ženkle, charakteristikos ir i bitai užims 17 bitų (1+15+1). Reiškia, mantisei liks 63 bitai (80 – 17 = 63).
- [Insert your_trick here]

Vertimas į floating point formatą (1)

Turime skaičių -155,48. Norime paversti jį į 4 baitų floating point formatą, o atsakymą užrašyti šešioliktainėje sistemoje.

Skaičius neigiamas → Sign bitas = 1.

Įsiminę sign bitą, toliau dirbame tik su teigiamu skaičiumi (155,48). Verčiant atskirai dirbame su sveikąja ir trupmenine dalimis.

Sveikoji dalis:

- Pasiverčiame sveikąją dalį į dvejetainį pavidalą. $155_{10} = 10011011_2$
- Po vyriausio vieneto yra 7 bitai → jau turime 7 mantisės bitus.
- Mantisė iš viso sudaryta iš 23 bitų. Reiškia, trūksta dar 16-kos ($23-7=16$).

Vertimas į floating point formatą (2)

Trupmeninė dalis:

- Skaičiaus trupmeninę dalį (0,48) reikia versti į dvejetainę. Mum reikia versti tol, kol gausime 16 bitų (nes tik tiek trūksta iki pilnos mantisės).
Pastaba: iš kuo mažiau baitų sudarytas floating-point formatas, tuo mažesnis jo tikslumas.
- Vertimo procesas:
  - Dauginam trupmeninę dalį iš 2
  - Pasiimam sveikąją dalį (ją įrašysim į mantisę)
  - Toliau dirbam **tik** su trupmenine dalim

Vertimas į floating point formatą (3)

$0,48 * 2 = 0,96$	$0,68 * 2 = 1,36$	$0,88 * 2 = 1,76$	$0,08 * 2 = 0,16$
$0,96 * 2 = 1,92$	$0,36 * 2 = 0,72$	$0,76 * 2 = 1,52$	$0,16 * 2 = 0,32$
$0,92 * 2 = 1,84$	$0,72 * 2 = 1,44$	$0,52 * 2 = 1,04$	$0,32 * 2 = 0,64$
$0,84 * 2 = 1,68$	$0,44 * 2 = 0,88$	$0,04 * 2 = 0,08$	$0,64 * 2 = 1,28$

- Kitas būdas versti – greitesnis, bet pavojingesnis. Šiuo būdu trupmeninę dalį dauginam iš 16, pasiimam sveikąją dalį, ją paverčiam į dvejetainę formą ir turim reikiamus bitukus.

$0,48 * 16 = 7,68$	$0,68 * 16 = 10,88$	$0,88 * 16 = 14,08$	$0,08 * 16 = 1,28$
$7_{10} = 0111_2$	$10_{10} = 1010_2$	$14_{10} = 1110_2$	$1_{10} = 0001_2$

Turime:

- S bitas = 1

- Eilė = +7, nes kablelį stumiam per 7 vietas į kairę ($1001\ 1011,011... \rightarrow 1,0011011011...$)

- Charakteristika = $127 + 7 = 134 = 1000\ 0110$

- Mantisė sudaryta iš 23 bitų (sudaryta iš 7 bitų iš sveikosios dalies ir 16 bitų iš trupmeninės dalies)

1100	0011	0001	1011	0111	1010	1110	0001
C	3	1	B	7	A	E	1

Ats.: C31B7AE1h

Pastebėjimai

- Verčiant trupmeninę dalį pastebėjus besikartojantį pattern'ą (ciklą), galima dalį dauginimo praleisti.

Pvz.: Versdami 5,2 į dvejetainę formą, gaunam 101, (0011). Normalizuota forma: 1,01(0011). Reiškia, į mantisę įrašę 01, toliau rašysime 00110011... tol, kol neužpildysime visos likusios mantisės.
- Verčiant skaičių, kurio modulis mažesnis už 1, kablelis stumsis į dešinę ir eilė bus neigiama.

Pvz.: Verčiam -0,04 į 4 baitų floating point formatą. $0,04_{10} = 0,0000011110..._2$. Stumiam kablelį iki vyriausio vieneto ir gaunam normalizuota formą: 0,000001,11110. Pastūmėm per 6 vietas į dešinę → charakteristika = $127 - 6 = 121$.
- Mūsų sprendžiamuose uždaviniuose laikysime, kad mantisė nukerpama ir jos neapvalinsime.
- Pasitikrinimui naudokite interneto IEEE-754 konverterius (pvz. [šita](#)).

Vertimas iš floating point formato

Verčiant iš floating point formato į dešimtainę sistemą, reikia pritaikyti atvirkščią algoritmą prieš tai aprašytam.

- Šešioliktainiai skaičiai verčiam į dvejetainius skaičius
- Išsitraukti ženklą, charakteristikos, (i) ir mantisės reikšmes
- Pasirašyti 1, mantisė
- Charakteristika pasiverčiam į dešimtainį skaičių. Atėmus 7F/3FF/3FFF, gauname eilę.
- Atitinkamai patraukti kablelį į reikiamą pusę per eilės reikšmę
- Gautą skaičių versti į dešimtainę sistemą (*pastaba: jis nebūtinai gausis toks pats, koks buvo prieš vertimą*)
- Pasirašyti atitinkamą ženklą (nusprendus iš ženklo bito)
- Vuolia

Uždaviniai

1. Užrašykite dešimtainį skaičių $-33,33$ slankaus kablelio formatu 8 baituose šešioliktaine sistema.
2. Užrašykite dešimtainį skaičių $0,00003$ slankaus kablelio formatu 4 baituose šešioliktaine sistema.
3. Užrašykite dešimtainį skaičių $-13,2$ slankaus kablelio vidiniu realiu formatu.
4. Užrašykite dešimtainį skaičių $67,67$ slankaus kablelio formatu 4 baituose šešioliktaine sistema.

Atsakymai

1. C040 AA3D 70A3 D70A
2. 37FB A882
3. C002 D333 3333 3333 3333
4. 4287 570A